

Maar Alban is 'n stokou naam van Romeinse oorsprong wat herhaaldelik in die geskiedenis opduik, en dit is gevaarlik om deur 'n proses van vrye assosiasie en sonder stawende getuënis so te besluit. En in haar behandeling van Jeroen Bosch en die Afrikaanse prosa is haar aanname dat Cachet as teoloog kennis moes gedra het van die sewe doodsondes heel logies, maar om sonder ondersteunende bewyse te besluit dat Cachet met sy Portugese agtergrond wel die Bosch-skildery in die Prado kon gesien het, lyk gesog.

By die behandeling van *Die meulenaar* as pastorale elegie lê sy 'n verband met Schubert se liedersiklus *Die schöne Müllerin*. 'n Mens mis egter hier die vermelding van die skrywer van die gedigtesiklus wat Schubert getoonset het, Wilhelm Müller. (Die moontlikheid is groter dat Malherbe, wat in sy vroeë jare ook professor in Duits was, Müller se werk sou geken het as Schubert se komposisie, wat in 1926 baie swak op plate verteenwoordig was. Toegegee: die leser mag uiteraard hierdie intertekstuele verband raaksien, of Malherbe nou *Die schöne Müllerin* geken het of nie.)

Dit val verder op dat in die knap opstel "Jeroen Bosch en die Afrikaanse prosa" waarin veral op die doodsondes ingegaan word, daar nie 'n enkele verwysing is na Anna M. Louw se *Kroniek van Perdepoort* wat baie eksplisiet die aartssondes as grondstof gebruik nie. En om in die behandeling van drie tragedies op Dietse werf naas Opperman se *Vergelegen* twee Nederlandse romans te behandel, is nogal gedurf as 'n mens die diskussies oor die grense van die tragiese as literêre verskynsel in gedagte hou.

Maar die positiewe oortref verreweg die punte van kritiek. Wie bereid is om hom of haar oop te stel vir die wyer perspektiewe wat Elsa Nolte met haar essays open, sal beslissig daardeur verryk word.

J.P. Smuts

Universiteit van Stellenbosch, Stellenbosch

A Tapestry of Lives.

June McKinnon. Cape Town: Kwela Books. 2004. 112 pp. ISBN 0-7957-0122-5.

Met *A Tapestry of Lives*. *Cape Women of the 17th Century* lewer June McKinnon 'n sinvolle bydrae om vroue in Suid-Afrika se populêre geskiedenis in te skryf. Deur telkens die fokus op individuele vroue van uiteenlopende agtergronde te plaas, illustreer sy die betekenis van die breër kontekste waarbinne hulle gestaan het. Die boek is weliswaar eerder 'n vertrekpunt as "die laaste sé"; dit is die tipe boek wat ek sou hoop openbare en skoolbiblioteke sou aanhou. Dit kan miskien selfs, gegewe die historiese *tabula rasa* waarmee menige agtienjarige matrikuleer, as inleidende teks vir eerstejaarstudente voorgehou word. McKinnon verdien krediet daarvoor dat sy vroue nie aangelas het by die "storie" van die manne aan die Kaap nie. Sy wys inderdaad uit hoe mans én vroue vennootskappe gevorm het ten einde in ondernemings te slaag. Méér nog (hoewel miskien nie duidelik genoeg deur die skrywer geïmpliseer nie), kan 'n mens jou begin voorstel hoe persepsies oor gemeenskapslewe en die funksionering van die samelewing – die ekonomiese en staatkundige orde daarvan – berus het op sterk aannames oor bepaalde rolle vir vroue.

Die sukses van die tapisserie-benadering lê daarin dat die outeur die komplekse verhoudinge vir die leser weef uit individue se wedervaringe – waaruit duidelik word wát moontlik was in die sewentiende-eeuse Kaapse dinamiek, en wáár die beperkinge tot die moontlikhede gelê het: persepsies oor kleur, status, welvaart en potensiële vermoë om by te dra tot die generering van welvaart. Uit die skets van individue se wedervaringe blyk dit ook dat die grens tussen die huishoudelike (sogenaamde private) en openbare sfere, wat sedert die negentiende eeu so maklik uit ons middelklas-oogpunt as afsonderlike entiteite beskou word, in der waarheid

breër 'n oorgangsgebied behels – of om die tapisserie-metafoor uit te brei, kompleks met mekaar verweef is. Die boek se sterk punt is dat dit inligting oor vroue se interaksie met mans, soos wat dit versprokkel in 'n aansienlike versameling bestaande gepubliseerde materiaal voorkom, in hierdie enkele teks abstraher en integreer – nié soseer dat dit, soos die flapteks dit wil hê, tot dusver onverkende lewens aan lesers bekendstel nie.

McKinnon begin haar uiteensetting met twee hoofstukke oor genderverhoudinge in die inheemse gemeenskappe vóór die aankoms van die Nederlandse Kompanjieswerknemers. Sy beweeg in die daaropvolgende hoofstukke aan na die wedervaringe van nuwe aankomelinge – van politieke gevangenes uit Nederland se oosterse kolonies tot godsdienstige vlugteling uit Frankryk. Die boek is beslis nie 'n blote heldeverering van vroue nie. Soos met mans, word die beeld van vroue ook gebou met verwysing na meer én minder bevoegde, intelligente, maar natuurlik ook, bevoorregte vroue. Uit die lot van veral 'n paar van die setlaars kan 'n mens aflei dat “wangedrag” deur vroue nie noodwendig aan individuele swakheid toegeskryf kan word nie, maar net soveel, indien nie meer nie, kommentaar lewer op die wyse waarop destydse stelsels vroue aan bande gelê het. Misdaad en afwykende gedrag – “wildheid” en “onsedelikheid” – was immers kategorieë wat in die tyd gebruik is ooreenkomstig die samelewing se persepsies van wat nodig was om 'n bepaalde orde te handhaaf.

Dit bring my by een van die kontekste wat miskien veel duideliker in die teks uitgewys kon gewees het – veral omdat dit skynbaar gemik is op 'n breër, populêre, miskien selfs jonger, gehoor: vergeleke met ander Europese stelsels was die sewentiende-eeuse Nederlandse stelsel, wat betref die regte wat dit wetlik aan vroue toegestaan het, inderdaad merkwaardig progressief vir die tyd (sien Simon Schama se *The Embarrassment of*

Riches: An Interpretation of Dutch Culture in the Golden Age, 1987). 'n Frase soos “Dutch law was harsh on women”, met verwysing na die strawwe wat 'n egbreker-moordmedeplichtige opgelê is, is dus effens misleidend en selfs onregverdig. Dis miskien ook nodig om die aard van die sewentiende-eeuse strawwe, wat uit ons hedendaagse oogpunt as byna pervers-wreed voorkom, te kontekstualiseer. Soos Foucault so breedvoerig beredeneer het, moet tydgenootlike Europese persepsies van die liggaam, wat boonop nog aan aansienlike biologiese onkunde mank gegaan het, in ag geneem word. Dit was geskoei op 'n aanname dat skending en pyn wat openbaar die skuldige liggaam aangedoen is (dikwels in ooreenstemming met die funksie wat aan die bepaalde liggaamsdeel toegeken is) tot stigting en dissiplinering van die groter gemeenskap moes dien.

Die teks maak sigself ook hier en daar skuldig aan 'n net té pleidooi-agtige aanspraak daarop dat vroue ook hulle deel bygedra het. Daar is hier en daar 'n geneigdheid om die besonderheid van vroue net te veel te beklemtoon. Dis jammer, want dit strook nie met die breë benadering tot die projek nie. Die outeur glip ook hier en daar tussen 'n poging om die tydgenootlike bronne vir hulleself te laat spreek, en om die bronne onkrities na te praat. Onvertaalde verwysings na woorde soos “stammoeder” en “bedrukte vroue” spreek daarvan dat die teks op plaaslike lesers gerig is, met die aanname dat hulle Afrikaans/Nederlands behoort te verstaan.

Die boek is aantreklik aangebied; die illustrasies begelei die teks goed (hoewel die bronerkennings veel te wense oorlaat). Ek is nie baie gemaklik met die aanpassing van die Daniels-skets van 'n Khoekhoenvrou op die voorblad nie. Die kaal borsie en die ondeunde ogies wat na die leser loer, se sensuele ondertoon is net té problematies gegewe die wyse waarop McKinnon self die seksuele onmag van alle vroue – maar veral dié van

donkerder velkleur – in die Kompanjiesmans se samelewing uiteensit. Die lê van verbande tussen die sewentiende-eeuse oorspronge en die hedendaagse stand van sake op heelparty van die ou plase, was wel vir my besonder sinvol. Dit gee 'n onmiddellike toepassingswaarde aan die teks en laat my dink dat die boek moontlik ook 'n nismark in Kaapse museumwinkels mag vind.

Lize Kriel

Universiteit van Pretoria, Pretoria

Indaba: Interviews with African Writers.

Stephen Gray. Pretoria: Protea Book House. 2005. 227 pp. ISBN 1-86919-089-0.

Stephen Gray contributes a valuable resource for specialist and amateur alike in the form of this handy volume of interviews. It is compiled from numerous encounters with writers over the last forty years and the range of authors interviewed and the kinds of questions posed and answered is impressive and informative.

Gray provides a brief introductory overview of the literary interview as practice and genre and the needs it has served over the years. He goes on to detail periodicals and books that have pioneered the collection and archiving of interviews with African writers, most of which do not date back much earlier than the 1960s. He also lists some basic guidelines for the intrepid interviewer: "The rules of the game are well established. I should allow them their space, never upstage them; let them get away with the necessary promotion we have tacitly agreed upon, in the shape of a plug for the next book, or whatever it is they wish to punt, but push back in turn for a wider, deeper confession that should be of interest beyond the local occasion to our read-

ers or listeners." (10)

Indeed, these interviews have allowed the reader entrée into the thoughts of twenty-three writers. The conversations, in edited versions, have mostly been published or broadcast earlier, and Gray notes that the book form has allowed him to present the original versions in their entirety. He also provides insightful introductions to each chapter, including biographical and critical information.

The writers interviewed will not always be familiar to readers outside South Africa. While some are widely-read and, like Gordimer, celebrated internationally, others, like Douglas Livingstone, who made his living mostly as a marine bacteriologist, were not well-known even in South Africa, where he settled and published his three "slim volumes of poetry." In fact, one of the strengths of Gray's collection is that he brings the thoughts and oeuvres of a good number of writers to a wider audience. I found the interview with South African expatriate Alan Scholefield to be particularly informative: "Alan Scholefield is the kind of writer who, as often as not, is overlooked when the real highbrow discussion of literature in Southern Africa gets underway (...) Yet Scholefield is a remarkable writer by any standards, and some dozen of his novels deal with the Southern Africa experience (...) without Scholefield's extraordinary *The Eagles of Malice* (1968), would anyone really have remembered the Herero Massacre during those forgetful days?" (102)

However, when Gray lists Scholefield with "Haggard, Buchan, Van der Post, Stuart Cloete and Wilbur Smith as writers of historical romances," I'd have liked to see a little more situating of his work within what here is a wide spectrum of treatments of South Africa and "the African."

Some of the longest sessions are with the wider known writers. Speaking as one South African to another, one writer to another,